

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INVESTITSION RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHNI TA'MINLASH MEXANIZMLARI

Rajabboyev Otajon Ulug'bek o'g'li
Tadqiqotchi

Annotatsiya

Ushbu ilmiy tezisdagi tadbirkorlik subyektlarida cheklangan investitsion resurslardan oqilona foydalanish va investitsiya qarorlarining sifatini oshirish mexanizmlari tadqiq etilgan. Resurslarni taqsimlashning iqtisodiy tamoyillari, loyihalarni selektiv saralashda integral baholash modellari, moliyaviy risklarni minimallashtirish usullari (diversifikatsiya, lizing, muqobil moliya) hamda korxona ichki investitsion menejmentini raqamlashtirish bo'yicha tizimli mexanizmlar asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: investitsion resurslar, samarali foydalanish, resurslarni taqsimlash, iqtisodiy baholash, moliyaviy risklar, lizing, korporativ obligatsiyalar, investitsiya mexanizmi.

Abstract

This conference thesis explores mechanisms for ensuring the efficient utilization of limited investment resources and improving the quality of capital allocation decisions in business entities. Economic principles of capital rationing, multidimensional project evaluation methods, financial risk mitigation techniques (diversification, leasing, alternative financing), and the digitalization of internal investment management are scientifically substantiated.

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

Keywords: investment resources, efficient utilization, resource allocation, project evaluation, financial risks, leasing, corporate bonds, investment mechanism.

1. Kirish va muammoning qo'yilishi

Bozor munosabatlarining hozirgi bosqichida tadbirkorlik subyektlari oldida turgan eng murakkab strategik muammolardan biri – bu moliyaviy va investitsion resurslarning cheklanganligidir. Yuqori inflyatsiya va qimmat bank kreditlari sharoitida har bir sarflangan investitsiya so'midan maksimal iqtisodiy qaytim olish korxonaning moliyaviy xavfsizligi va raqobatbardoshligini ta'minlashning asosiy shartidir. Biroq ko'plab tadbirkorlik subyektlarida investitsiyalarning kechikib ishga tushishi, aylanma mablag'larning asosiy vositalarga samarasiz muzlatib qo'yilishi va loyihalarni baholashdagi xatoliklar resurslardan foydalanish samaradorligini pasaytirmoqda. Shu bois, investitsion resurslardan foydalanish mexanizmlarini konseptual takomillashtirish zarurati tug'ilmoqda.

2. Investitsion resurslarni taqsimlash tamoyillari

Tadbirkorlik subyektlarida investitsiya kapitalini shakllantirish va taqsimlash quyidagi fundamental tamoyillarga tayanishi shart:

- Selektivlik va ustuvorlik tamoyili: Kapital cheklangan sharoitda resurslar eng yuqori sof keltirilgan qiymat (NPV) va qisqa qoplanish muddatiga ega bo'lgan 'lokomotiv' loyihalarga yo'naltirilishi kerak;
- Likvidlik va moslashuvchanlik balansi: Investitsiya dasturi korxonaning joriy aylanma mablag'larini quritmasligi, to'lov qobiliyatiga putur yetkazmasligi lozim;

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

- Diversifikatsiyalash tamoyili: Mablag'larni bitta texnologiya yoki mahsulot liniyasiga to'liq sarflamasdan, bir-biriga bog'liq bo'lmagan bir nechta yo'nalishlarga taqsimlash orqali tizimli xatarlarni kamaytirish.

3. Investitsiya loyihalarini iqtisodiy baholash va selektiv saralash

Resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishning hal qiluvchi bo'g'ini loyihalarni ekspertiza qilishdir. An'anaviy usullar (NPV, IRR) o'zining statik tabiati tufayli xatarlarni to'liq qamrab ololmaydi. Shu sababli, loyihalarni saralashda quyidagi integral mezon asosida qaror qabul qilish tavsiya etiladi:

$$PI_{mod} = [\sum (CF_t / (1 + r_d)^t) / I_0] \cdot (1 - K_{risk}) \quad (1)$$

bu yerda: CF_t – t-yildagi erkin pul oqimi; r_d – risklarga moslashtirilgan diskont stavkasi; I_0 – boshlang'ich investitsiya qiymati; $K_{\{risk\}}$ – loyihaning kompleks xatar koeffitsiyenti (0 dan 1 gacha). Ushbu yondashuv resurslarni xatarlari yuqori bo'lgan samarasiz loyihalarga yo'naltirilishining oldini oladi.

4. Moliyaviy risklarni kamaytirish usullari

Investitsion resurslarning behuda yo'qotilishini oldini olish uchun tadbirkorlik subyektlarida risk-menejmentning quyidagi mexanizmlari qo'llanilishi shart (2-jadval).

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

2-jadval. Tadbirkorlik subyektlarida investitsion risklarni kamaytirish usullari va ularning samaradorligi

Risk turi	Boshqarish va kamaytirish usuli	Kutilayotgan samara	iqtisodiy
1. Valyuta riski (import xarajati)	Bank forward va svop shartnomalari, to'lovlarni milliy valyutada fiksatsiya qilish.	Valyuta kursi tebranishidan ko'riladigan yo'qotishlarni 90-95% ga bartaraf etish.	
2. Foiz stavkasi riski (qarz qimmatligi)	Qat'iy foizli korporativ obligatsiyalar chiqarish, Islomiy moliya (sukuk/murobaha) vositalarini jalb qilish.	Kapitalning o'rtacha tortilgan qiymatini (WACC) 3-5 foiz bandga arzonlashtirish.	
3. Likvidlik tanqisligi riski	Uskunalarini to'g'ridan-to'g'ri sotib olish o'rniga moliyaviy lizing mexanizmidan foydalanish.	Dastlabki kapital xarajatlarini 70-80% ga qisqartirish, aylanma mablag'larni saqlab qolish.	
4. Texnologik va bozor riski	Loyihani bosqichma-bosqich (modulli) moliyalashtirish, sinditsiyalashgan sug'urtalash.	Bozor talabi pasayganda loyihani to'xtatish yoki qayta yo'naltirish imkoniyati.	

Manba: Muallif ishlanmasi.

5. Investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish bo'yicha takliflar

1. Tadbirkorlik subyektlari ichki boshqaruvida 'Investitsion byudjetlashtirish reglamenti'ni joriy etish, unda har bir loyiha pul oqimlari (Cash Flow) dinamikasi bo'yicha monitoring qilib borilishi shart.
2. Moddiy aktivlarni sotib olish o'rniga lizing va autsorsing modellarini kengaytirish, bu korxonaga o'z aylanma kapitalini saqlab qolgan holda zamonaviy texnologiyalarni jalb qilish imkonini beradi.

Symposium on Natural and Applied Sciences

Hosted Online from London, United Kingdom

Date: 5th October, 2026

Website: <https://econferencia.com>

3. Davlat tomonidan berilayotgan investitsiyaviy soliq krediti hamda tezlashtirilgan amortizatsiya imtiyozlaridan to'liq foydalanish orqali ichki investitsion resurslarni 20-25% ga oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 'O'zbekiston – 2030' strategiyasi to'g'risida. PF-158-son. 2023 yil 11 sentyabr.
2. Brealey R.A., Myers S.C. Principles of Corporate Finance. – 12th Edition. – McGraw-Hill Education, 2016. – 1008 p.
3. Brigham E.F., Ehrhardt M.C. Financial Management: Theory & Practice. – 16th Edition. – Cengage Learning, 2019. – 1200 p.
4. Malikov T.S., Haydarov N.X. Moliya: umumdavlat moliyasi. Darslik. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2009. – 540 b.
5. Toshmatov Sh.A. Korxonalar investitsion faoliyatini soliqlar orqali rag'batlantirish mexanizmlari. – Toshkent: Fan, 2011. – 216 b.
6. Blank I.A. Investitsionniy menedjment: Uchebniy kurs. – Kiev: Elga-N, 2008. – 552 s.